УДК 338.45.621

DOI: 10.35340/2308-104X.2019.85-4-09

**ОСОБЛИВОСТІ
ІНДИКАТИВНОГО
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
КРАЇНИ ТА РЕГІОНІВ**

**FEATURES OF INDICATIVE
DEVELOPMENT
MANAGEMENT COUNTRIES
AND REGIONS**

ЄРЕМЕНКО О. М.,
кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри
маркетингу, Донецький
державний університет
управління

EREMENKO E.,
Candidate of Economic Sciences,
Assistant Professor, Department of
Marketing, Donetsk State
University of Management

У статті розглянуто особливості індикативного управління в умовах ринкової економіки. Досліджено алгоритм здійснення і принципи ефективного застосування способів індикативного управління. Визначено роль і основні функції індикативного планування у вирішенні соціально-економічних проблем розвитку країни і регіонів.

Ключові слова: сталий розвиток, індикативне управління, система індикаторів, алгоритм, економічне планування.

В статье рассмотрены особенности индикативного управления в условиях рыночной экономики. Исследован алгоритм осуществления и принципы эффективного применения способов индикативного управления. Определены роль и основные функции индикативного планирования в решении социально-экономических проблем развития страны и регионов.

Ключевые слова: устойчивое развитие; индикативное управление; система индикаторов; алгоритм; экономическое планирование;

In the article the features of indicative management are considered in the conditions of market economy. The algorithm of realization and principles of effective application of methods of indicative management are investigational. A role and basic functions of the indicative planning are certain in decided socio-economic problems of development of country and regions.

Key words: steady development, indicative management, system of indicators, algorithm, economic planning.

Постановка проблеми. Удосконалення управління економічним розвитком в Україні сьогодні набуває особливого значення. Це пов'язано не тільки з необхідністю зміни кризових тенденцій, а й створенням додаткових чинників для переходу до національної економічної системи нової якості. Особливої актуальності тепер набувають питання сталого, але в той же час гнучкого, розвитку регіонів з урахуванням наявних можливостей. Особлива роль тут відводиться керівникам на місцях, тому що саме вони управляють різними ресурсами і розвивають наявний потенціал.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну увагу питанням оптимального співвідношення державного регулювання і індикативного

управління в системі соціально-економічного розвитку країни та регіонів приділено у працях таких науковців, як: А. Маршал, Й. Шумпетер, Дж.М. Кейнс, Б. Андрушків, Б. Войцеховський, П. Гайдуцький, В. Ксенофонов, О. Лазаренко, С. Писаренко, М. Тимошук, Ф. Ткачик та ін.

Аналіз наукових джерел за окресленою проблемою дає підставу стверджувати, що можливості використання світового досвіду індикативного планування потребують подальшого осмислення та опрацювання.

Мета статті. Визначення ролі індикативного управління в системі соціально-економічного розвитку регіонів та оптимального співвідношення ступеня державного регулювання і ринкового саморегулювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здійснити системні перетворення, трансформацію поглядів на майбутнє становище і роль територій з метою їх прискореного економічного розвитку можливо з впровадженням індикативного управління.

Індикативне управління являє собою систему інструментів, методів і взаємин, що складаються в умовах ринкової економіки в середовищі, сформованому державними інститутами і господарюючими суб'єктами різних рівнів.

При формуванні системи індикаторів соціально-економічного розвитку передбачається узгодження цілей, координація методів їх досягнення, а також формування критеріїв оцінки ефективності діяльності учасників.

У найбільш загальному вигляді алгоритм здійснення індикативного управління включає чотири ключових послідовних стадій:

1. Визначення та узгодження з вищим рівнем цілей роботи економічного суб'єкта.
2. Обґрунтування і експертиза індикаторів.
3. Формування та здійснення моніторингу сукупності показників.
4. Керівництво соціально-економічними підсистемами.

Така послідовність етапів дає можливість здійснити призначення індикативного управління – синхронізацію пріоритетів учасників тієї чи іншої соціально-економічної системи (сфери народного господарства) відповідно до затвердженої траєкторією розвитку системи в цілому, а також досягнення узгодження ресурсної забезпеченості та поставлених завдань. [1, с. 106-112]

З метою ефективного застосування способів індикативного управління, слід дотримуватись таких принципів:

безперервність – від всебічності, правильності і своєчасності отримання даних про стан зовнішнього середовища і об'єкта управління залежить результативність індикативного управління;

синергічність – стратегічні завдання об'єкта управління повинні корелюватися з ключовими тенденціями зовнішнього середовища;

рівноправність об'єктів управління незалежно від їх місця в ієрархії, тобто вони повинні володіти однаковим доступом до ресурсів і не мати переваг в черговості розвитку;

прийняття загальних збалансованих рішень – управлінські рішення повинні розроблятися з урахуванням думок всіх суб'єктів управління;

вимірність – кількісне вираження параметрів систем, спостереження за продуктивністю управлінської діяльності всіх супідрядних систем управління.

Індикативне управління, що розглядається як комплекс операцій за погодженням перспективної діяльності, реалізується на різних рівнях управління:

на макроекономічному рівні – у вигляді розроблюваних державними органами господарського управління прогнозів, бюджетних проектів і програм;

на регіональному або територіальному рівні – у вигляді розроблюваних органами управління регіональних прогнозів, проектів і бюджетних планів;

на мезоекономічному рівні – у вигляді розроблюваних мегакорпораціями (міжгалузевими, міжрегіональними та міжнародними фінансово-промисловими групами) проектів, прогнозів і програм становлення галузей і підгалузей, територіально-виробничих комплексів і індустріальних парків;

на мікроекономічному рівні – у вигляді стратегічних проектів підприємств як юридичних осіб.

Одним з основних елементів індикативного управління є індикативне планування – метод координації інтересів держави і економічних суб'єктів господарювання [2, с. 245-249].

Спроби лаконічно охарактеризувати сутність такого ємного поняття, як індикативне планування робили багато авторів. Деякі дослідники трактують індикативне планування як не директивне, поради, що орієнтують планування на державному рівні. Індикативні плани, які представляють плани-прогнози, складаються з метою допомогти господарюючим суб'єктам, фірмам орієнтуватися, розробляти власні плани, виходячи з бачення економічного майбутнього державними органами і залученими ними науковими організаціями.

На думку інших індикативне управління – це управління розвитком за найбільш перспективним для нього напрямками, при якому управлінські рішення приймаються на основі розрахунку сформованої ним системи індикаторів. Його мета полягає у визначенні індикаторів або орієнтирів, які відображають напрямки в діяльності економічного суб'єкта, на основі яких здійснюється планування, прогнозування, облік і контроль діяльності підприємства.

Будучи одним з видів державного економічного планування, складання індикативного плану час від часу епізодично застосовується також з метою послабити економічну кризу і ліквідувати його наслідки, підвищити рівень промислового виробництва і знизити безробіття, при регулюванні ринкової економіки і т.п. В основі своєї має підтримку економічної і виробничої діяльності державного сектора, має на увазі збалансованість інтересів різних груп суспільства в частині економічного розвитку.

Концепція індикативного планування, створена ще на початку минулого століття, продемонструвала свою життєстійкість і результативність у вирішенні численних соціально-економічних проблем. В даний час вона широко використовується в економіках різного типу, особливості формування яких зумовлюють цільові орієнтири і способи планування.

Індикативне планування розвивається в розвинених економіках, оскільки реагує на глобалізацію світових господарських взаємин. Більш повільно

індикативне управління застосовується в перехідних економіках, які впроваджують ринкові механізми в систему управління.

Зазвичай в індикативному плануванні виділяють такі типи планів:

кон'юнктурний, сутність якого полягає у забезпеченні економічної рівноваги на ринку (високої зайнятості, стабілізації цін, рівноваги платіжного балансу та ін.). При такому плануванні завдання стосовно виробництва та інвестицій не є обов'язковими і розглядаються як прогнозування економічного розвитку з урахуванням політики уряду;

структурний, сутність якого полягає у забезпеченні розвитку пріоритетних галузей економіки, які потребують значних державних інвестицій, стимулювання приватних інвестицій та розробку конкретних завдань для певної галузі.

Отже, індикативне планування має переважно рекомендаційний характер і орієнтує економічні суб'єкти на реалізацію спільних ціннісних аспектів, таких як імпортозамінне виробництво, експортне виробництво, виробництво для внутрішнього споживання і ін.

Згодом змінюються проблеми, методи і способи планування, проте незмінним залишається його головне правило: ринок – наскільки можливо, план – наскільки необхідно.

Процес індикативного планування в Україні охоплює всі ланки народного господарства – від підприємств до загальнодержавних структур. Виконавцями функцій щодо формування окремих розділів індикативних планів є міністерства та відомства, Національний банк України. Під час формування планів на макроекономічному, галузевому, регіональному рівнях враховують багатокладність економіки, фінансово-господарську самостійність підприємств і організацій, нове законодавство України щодо управління соціально-економічними процесами. [3, с. 302-308].

На сучасному етапі розвитку української економіки однією з ключових проблем залишається завдання знаходження оптимального співвідношення ступеня державного регулювання і ринкового саморегулювання. У процесі формування економічної політики слід враховувати, що ефективність ринкового механізму без індикативного планування, який заснований на науковому прогнозуванні, не буде достатньо високою.

Індикативне планування не вільне від деяких досить істотних недоліків. Але при наявності протиріччя інтересів бізнесу і держави, що породжує високий рівень невизначеності прийняття рішень на перспективу, створює передумови згладити суперечливість і побудувати план розвитку з використанням індикаторів, прийнятний для всіх сторін, стимулювати економічне зростання шляхом впливу на їх очікування.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Індикативне управління полягає у тому, що уряд впливає на економічний розвиток більшою мірою за допомогою координації та інформування, ніж шляхом ухвалення директивних рішень і видачі вказівок. Виходячи з цього, індикативне планування слід характеризувати як механізм координації дій державних органів управління та економічних суб'єктів, який поєднує державне регулювання економіки і ринкове саморегулювання шляхом розробки комплексу показників-індикаторів соціально-

економічного розвитку та стимулюючих заходів щодо їх досягнення. Однак методологія цього планування на всіх рівнях знаходиться на стадії формування і вимагає ретельного опрацювання.

Література:

1. Ксенофонов В.И. Управление сбалансированным развитием региона на основе методов индикативно-регулятивного планирования. *Экономические науки*. 2010. № 12(73). С. 106–112.
2. Ткачик Ф.П. Забезпечення фінансово-економічної стабільності в регіоні через систему державного управління. *Інноваційна економіка*. 2011. № 5. С. 245–249.
3. Тимошук М.Р. Індикативне планування як основа збалансованого соціально-економічного розвитку. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 245. С. 302–308.

Referenses:

1. Ksenofontov V. Y. Upravlenye sbalansirovannym razvytyem reghyona na osnove metodov yndykatyvno-reghuljatyvnogho planyrovanyja. *Ekonomycheskye nauky*. 2010. # 12(73). S. 106-112.
2. Tkachyk F.P. Zabezpechennja finansovo-ekonomichnoji stabiljnosti v reghioni cherez systemu derzhavnogho upravlinnja. *Innovacijna ekonomika*. 2011. # 5. S. 245-249.
3. Tymoshhuk M.R. Indykatyvne planuvannja jak osnova zbalansovanogho socialjno-ekonomichnogho rozvytku. *Naukovyj visnyk NLTU Ukrajiny*. 2014. Vyp. 245. S. 302-308.

Improving economic development management in Ukraine is of particular importance today. This is due not only to the need to change crisis trends, but also to create additional factors for the transition to a national economic system of new quality. The issues of sustainable but at the same time flexible, regional development are taking on particular relevance, given the opportunities available.

Systemic transformations, transformation of perspectives on the future status and role of territories for the purpose of their accelerated economic development is possible with the introduction of indicative management.

Indicative governance is a system of tools, methods and relationships that emerge in a market economy in an environment formed by government institutions and businesses at different levels.

The formation of the system of indicators of socio-economic development provides for the harmonization of goals, coordination of methods for their achievement, as well as the formation of criteria for assessing the effectiveness of participants.

One of the basic elements of indicative management is indicative planning - a method of coordinating the interests of the state and economic entities. Being a type of state economic planning, drafting an indicative plan is occasionally also used to mitigate the economic crisis and eliminate its effects, to increase the level of industrial production and to reduce unemployment, while regulating a market economy, etc.

A characteristic feature of indicative planning is the ability to adjust the economic development plan to reflect changes in market development.

The main functions of indicative planning are retrospective analysis, forecasting and justification of goals, rates and conditions of balanced economic and social development of the country and regions, development of a system of direct state decisions of administrative regulators and economic levers and incentives, formation of targeted integrated programs, rational integration of national and national integrations external actors of market relations through coordination of their economic activities and economic impact, coordination and mutual agreement development of indicative plans with the state budget.

Thus, indicative governance is that the government influences economic development to a greater extent through coordination and information than through decision-making and guidance